

FRANS MANDOS

1910

—

1977

OVERZICHTSTENTOONSTELLING IN HET GEMEENTEHUIS
VAN HILVARENBEEK - 26 OKTOBER T/M 23 NOVEMBER 1980

VOORWOORD

Een overzichtstentoonstelling van Frans Mandos roept gevoelens van weemoed op. Weemoed over de harmonieus-vrolijke, fijnzinnige, levenskunstige, creatieve, te vroeg gestorven mens Frans Mandos.

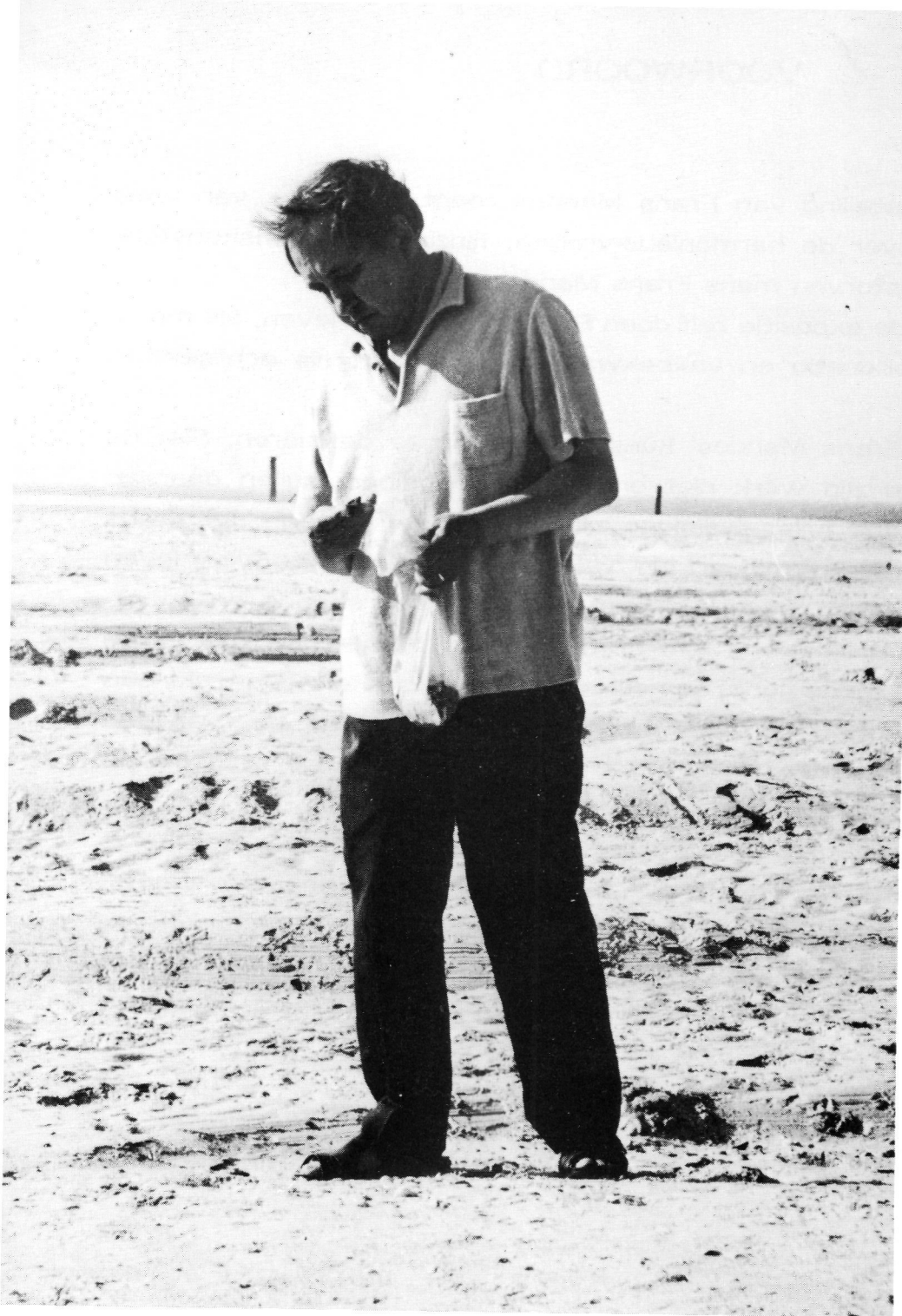
Deze expositiegids en de expositie zelf doen Frans Mandos herleven, als mens, als zeer veelzijdig, werklustig en vakbekwaam kunstenaar, als echtgenoot, als vriend van velen.

Het heeft weinig zin Frans Mandos' kunstenaarschap te definiëren. Slechts zij, die bij het zien van zijn werk niet onmiddellijk begrijpen, zullen daaraan behoefte hebben. En dat zullen weinigen zijn. Het moge volstaan dat Frans Mandos zijn kunstenaar-zijn minder als vak dan als een wijze van leven beschouwde. Vakmanschap was voor hem een vanzelfsprekende en onontbeerlijke basis voor creatief bezig zijn. Frans Mandos typeert zich als echte mens en dus vooral als medemens. Samenleven in vele schakeringen trekt een rijk spoor door zijn werk. Deze overzichtstentoonstelling vormt daarvan een goede afspiegeling. Zij laat zien, waar Frans mee bezig was, waar hij inspiratie vond, hoe hij vorm gaf aan wat hij in zijn samenleving ervaarde.

Zij laat ook zien dat het predikaat „plaatselijk kunstenaar” meer betekenis heeft dan het uitsluitend wonen van een kunstenaar in een bepaalde plaats, in een bepaalde provincie.

Hilvarenbeek is Frans Mandos wat verschuldigd. Ik ben dan ook erg blij dat deze expositie drie jaar na Frans' overlijden kan plaatsvinden en hoop van harte dat veel mensen de weg naar deze tentoonstelling en daarmee naar Frans Mandos zullen vinden.

De Burgemeester van Hilvarenbeek.

Frans mandos ten.

FRANS MANDOS

LEVEN EN WERK

Als leerling van Jan van Delft aan de Akademie van de R.K. Leergangen in Tilburg maakt Frans Mandos in 1931 een houtskooltekening van zijn leermeester, waarin hij diens ingetogen karakter heel zuiver vastlegt. Hij is dan 21 jaar en lijkt voor portretschilder in de wieg te zijn gelegd.

In de dertiger jaren zou hij ook, al of niet in opdracht, meerdere portretten maken, die ervan getuigen, dat de jonge schilder in zijn academiejaren de knepen van het vak goed geleerd heeft.

Het vakmanschap - een kwaliteit die in vele nieuwmodische kunstrichtingen vaak veronachtzaamd werd - was voor hem een conditio sine qua non. Heel zijn leven zou hij blijven werken aan de beheersing van zeer uiteenlopende technische vaardigheden:

tekenen met pen en potlood, schilderen in olieverf, etsen, graveren, lino- en houtsnijden, mozaïek, glas in beton, baksteenreliëf e.t.q.

Het portretschilderen in de jaren dertig was evenwel minder dominant dan zijn leermeesters en vrienden misschien wel gewenst hebben.

Van huis uit - in de meest letterlijke zin van het woord - had Frans Mandos veel gelegenheden uitgevoerd: reclametekeningen, oorkonden, illustraties o.a. voor het toentertijd roemruchte weekblad „De Tilburgse Post”, prenten voor feestelijke gebeurtenissen, illustraties voor talrijke leesboeken o.a. van de Uitgeverij „Helmond”.

Wie dit vroege, door de tijd achterhaalde oeuvre nog eens bekijkt, zal hierin toch duidelijk de aanzet herkennen van het uitgebreide grafisch werk, dat tot diep in de vijftiger jaren zó overheerst, dat de toenmalige kunstkritiek in hem de illustrator-graficus bij uitstek zag.

De versiering van boeken, oorkonden en gelegenhedsdrukwerk was voor Frans Mandos in die jaren als water voor een vis.

Zelf van nature begaafd met een aanstekelijke zin voor het feestelijk leven, altijd meedelend van zijn rijke gevoelsleven, oog hebbend voor de kleine attenties, waaraan de medemens zijn plezier kan hebben, kon hij heel zijn artisticeit uitleven in een haast eindeloze reeks van gelegenhedsgrafieken en illustraties, die op zichzelf al een levensoeuvre vormen. Als men de stapels geboorte-, communie-, trouw-, Kerst- en Nieuwjaarsprenten, menukaarten, rijmprenten, ex-librissen en oorkonden, die hij in de loop van vooral de veertiger en vijftiger jaren gemaakt heeft, nog eens doorkijkt, raakt men niet alleen onder de indruk van de rijkdom aan vakmanschap en fantasie, maar denkt men ook met enige weemoed aan het verlies aan artistieke versiering van het familiale, maatschappelijke en kerkelijke leven in latere jaren.

In dezelfde sfeer als deze gelegenheidsgrafiek ligt het rijke illustratieve werk.

Uit het vele noemen we met name zijn boeiende verluchtingen van liedboeken als *Ons Nederlands Volkslied*, *De Wingerd*, *Kinderzang en Kinderspel* en van vele uitgaven van „*Ons Lekespel*” te Bussum, Uitgeverij „*De Toorts*” te Heemstede en Uitgeverij „*Het R.K. Jongensweeshuis*” te Tilburg - om nog maar niet te spreken van de talrijke illustraties in diverse Brabantse weekbladen en tijdschriften.

Versiering van het dagelijks leven: het bleef niet tot grafisch werk beperkt.

In dezelfde periode ontwerpt Frans Mandos allerlei ornamenten voor het kerkelijke en profane gebeuren o.a. processievaandels, kazuifels, kerstgroepen, gebrandschilderde ramen, muurschilderingen, ruitersstandaarden en talrijke vlaggen en vlaggestokken voor de Noord-Brabantse Boerenbond en de Bond van Landelijke Rijverenigingen.

In deze jaren lijkt hij onuitputtelijk in werkkraft en vindingrijkheid.

Hij beschouwt elke opdracht steeds weer als een uitdaging, die hij optimaal - vakkundig en artistiek - wil beantwoorden.

Hij kent de weerbarstigheden, die aan vele opdrachten verbonden zijn, maar overwint die in het blijde vooruitzicht van het voldane werk, dat maker en opdrachtgever voldoening geeft.

En daarin herkennen wij zijn bijzondere karakter: zichzelf helemaal geven; met hart en ziel, voor het goede en schone, waarmee hij zijn medemensen kan verrijken.

Ook als de periode van de praktisch geheel aan opdracht gebonden werkzaamheid ten einde is, zal dat zo blijven.

Met groot elan zal hij zich in latere jaren bij tijd en wijle aan weer andere gebonden kunstvormen wijden.

Hij ontwerpt dan mozaïeken uit natuursteen, glas-in-

betonversieringen, keramiek in baksteen en baksteenmozaïek en staat soms dagenlang op de steiger als uitvoerder van zijn eigen ontwerpen. Niet nameloos zoals de beeldhouwers van de middeleeuwse kathedralen, maar wel met iets van hun nederige schepingslust.

In het Lexicon van Nederlandse Beeldende Kunstenaars 1750-1950 van Pieter Scheen staat over Frans Mandos o.a. te lezen: „Schildert, aquarelleert, tekent (pen), ook grafisch werk (etsen, litho's en kopergravures). Aanvankelijk portretschilder, later illustrator-graficus, ontwerpt ook monumentale werken en voert deze uit in glas, mozaïek en beton”.

Geen onverdienstelijke lexicologische kenschetsing, tot op zekere hoogte en voor het betreffende tijdsbestek. Maar op het tijdstip, waarop de auteur zijn schriftuur afsloot, stond Frans Mandos in zekere zin voor een keerpunt in zijn leven en werk.

Als hij in 1963 van Tilburg naar de Goirlesedijk in

Hilvarenbeek verhuist, lijkt het wel, alsof hij als mens en kunstenaar het spoor terugvindt naar zijn oorspronkelijke genegenheden, die in de voorbije jaren vaak bedolven waren onder de zwaarte van het dagelijks werk.

Hij hervindt het Brabantse landschap, dat hij altijd verbaal en picturaal geprezen heeft, de gemeenschap met zijn buurtgenoten, de geborgenheid en de uitbundigheid temidden van vele vrienden, de verinniging van het huiselijke en artistieke leven met Janneke en het weer naar hartelust schilderen, zó vol verwondering en gelukkig, alsof hij pas begonnen was.

Aangeraad door nieuwe vormgevingen, blijft hij trouw aan zijn eigen wezen. Hij ziet en verbeeldt landschappen, veldboeketten, dieren en mensen met dezelfde verwondering en genegenheid van vroeger.

Het ragfijn portretje van Janneke's moeder, dat hij in 1949 aquarelleerde, vindt zijn pendant in de met

grote tederheid getekende en geaquarelleerde contouren van Janneke - een schuchtere aanduiding van een onuitspreekbaar geluk.

Schildert hij in 1939 met donker penseel Hilvarenbeek, nu tekent en schildert hij met lichtere toets in de omgeving van de Hilvarenbeekse toren verstilde landschappen en boerenhoeven.

Het stilleven met braambloesem van 1940 vindt een verrukkelijk vervolg in vele bloemboeketten.

In weinige lijnen verbeeldt hij de ruige, paradijselijke tuin bij zijn huis en herinnert zich de tuin aan de Oude Bosscheweg in Tilburg, die hij in 1945 voor zijn vrouw schilderde.

In zijn atelier ontwerpt hij wandkleden, die Janneke wevend, bordurend en applikerend met zeldzame toewijding gestalte geeft.

Voor hem volstaat het leven en werken in het land van zijn herkomst.

Wel zal hij bij tijd en wijle met jongensachtige ver-

wachting op reis gaan, verrukt zijn van een duinland-
schap aan het Zwin, een landschap in Bretagne, een
Zwitsers berglandschap of wat dan ook, maar hij
keert terug in het zekere weten, dat hij het beste
gedijt in de vertrouwde sfeer van eigen streek, huis
en hof.

Leven en werk van een begenadigd mens en kunste-
naar als Frans Mandos laten zich niet in een paar
regels vangen.

Dat de werkelijkheid zoveel rijker is, weten de velen,
die zijn liefde, vriendschap en toewijding als een
genade hebben ervaren.

Van hem, die zelf het leven altijd als een genade van
God beschouwde en wie het Zonnelied van zijn
patroonheilige op het lijf geschreven is:

Looft en zegent mijn Heer,
dankt Hem en dient Hem
met grote nederigheid.

